

ANNA SIKORSKA

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9603-1693>

WSPIERANIE RODZINY W OBSZARZE TRUDNOŚCI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH NA PRZYKŁADZIE GOPS W LUBICZU

ABSTRAKT

Rodzina uważana jest za najbliższe człowiekowi, naturalne środowisko życia, rozwoju i wychowania dziecka. Rodzina spełnia wiele funkcji, wśród których możemy wyróżnić m.in.: funkcję opiekuńczo-wychowawczą, socjalizacyjną, materialno-ekonomiczną, kulturalną, emocjonalną i inne. Na funkcję opiekuńczo-wychowawczą składa się m.in.: organizacja czasu wolnego, nauka samoobsługi, zaspokojenie potrzeb psychicznych i społecznych poszczególnych członków rodziny. W obecnych czasach wiele rodzin przeżywa kryzys emocjonalny, zaburzone są relacje międzypokoleniowe, co w konsekwencji prowadzi do trudności wychowawczych. Rodzina nie zawsze sobie radzi w wypełnianiu przypisanych jej funkcji. Pomoc społeczna, w myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej na rzecz wspierania rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, oferuje wiele form pomocy dla tych rodzin. Jednakże nie zawsze są one wystarczające. Celem artykułu jest zaprezentowanie innych, wspierających rodzinę programów realizowanych przez GOPS w Lubiczu.

Słowa kluczowe: rodzina, trudności opiekuńczo-wychowawcze, pomoc społeczna, programy

WPROWADZENIE

U znaje się, że rodzina jest za najbliższym człowiekowi, naturalnym środowiskiem życia, rozwoju i wychowania dziecka. Stanowi podstawową komórkę społeczną i wychowawczą dla młodego pokolenia. Relacje w niej panujące mają bezpośredni wpływ na dalsze funkcjonowanie dzieci, także w życiu dorosłym, na kształtowanie ich postaw wobec wła-

snej osoby i rodziny, grupy rówieśniczej, sąsiadów i dalszego otoczenia, a w konsekwencji wobec całego społeczeństwa. Rodzina spełnia wiele funkcji, wśród których możemy wyróżnić m.in.: funkcję opiekuńczo-wychowawczą, socjalizacyjną, materialno-ekonomiczną, kulturalną, emocjonalną i inne. I chociaż wszystkie funkcje są ważne i konieczne, aby dobrze i bezpiecznie wychować dojrzałą osobę, to jednak szczególną rolę przypisuje się funkcji wychowawczej, której prawidłowe spełnienie polega na:

- zaspokajaniu podstawowych potrzeb biologicznych i psychospołecznych dziecka (potrzeb bezpieczeństwa, miłości, przynależności, uznania);
- dostarczaniu pożądaných społecznie wzorów zachowań;
- przekazywaniu i przyswajaniu wartości, norm i zasad współżycia w danym społeczeństwie;
- umożliwieniu dzieciom aktywnego udziału w różnego rodzaju czynnościach i obowiązkach domowych;
- rozwijaniu i rozszerzaniu kontaktów międzyludzkich (pogłębianie więzi emocjonalnej z krewnymi) (Łobocki, 2004, s. 311).

Zdaniem Stanisława Kawuli (2004a, s. 48–49) funkcja opiekuńczo-wychowawcza wraz z funkcją kulturalną wywierają „silny wpływ na rozwój i wzrost aspiracji życiowych dzieci, na ich sukces i niepowodzenia edukacyjne, na wybór zawodu i drogi kształcenia, wreszcie wyznaczają warunki ich startu społeczno-zawodowego”. Zachodzące obecnie w Polsce zmiany w zakresie funkcjonowania rodziny, związane z jednej strony z rozwojem techniki i cywilizacji, pozytywnymi z założenia programami, takimi jak np. „Rodzina 500 plus”, czy program „Dobry start”, z drugiej strony z istniejącymi wciąż problemami wychowawczo-opiekuńczymi istniejącymi nie tylko w tzw. rodzinach dysfunkcyjnych skłaniają do refleksji na temat prognoz i możliwych działań profilaktycznych, prewencyjnych i pomocowych. Rezultatem tych zmian są bowiem przeobrażenia systemu wartości i norm współżycia społecznego dotyczące nie tylko dorosłych, lecz także dzieci i młodzieży. Wiele rodzin przeżywa kryzys emocjonalny, zaburzone są relacje międzypokoleniowe, co w konsekwencji prowadzi do trudności wychowawczych. Rodziny, w których występują zaburzone relacje, a rodzice nie radzą sobie z wypełnianiem przypisanych im zadań

i funkcji określa się mianem rodzin dysfunkcyjnych (Smolińska-Theiss, 2006); problemowych (Marynowicz-Hetka, 1987); rodzin ryzyka (Kantowicz, 2001). Rodziny zaburzone, dysfunkcyjne, nazywane są też rodzinami specjalnej troski (Czabański, 1981, s. 24). Kazimiera Wódz (1998, s. 167) nazywa je wieloproblemowymi, gdyż objawy niewydolności obejmują wiele ważnych funkcji, a występujące w nich zjawiska destrukcyjne prowadzą do deprywacji podstawowych potrzeb ich członków, głównie dzieci, osób wymagających opieki i niezdolnych do samodzielnej egzystencji. W sytuacji, gdy rodzice nie radzą sobie z wypełnianiem przypisanych im zadań, mogą być wspierani przez różnorakie instytucje pomocy społecznej, które w myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej na rzecz wspierania rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, oferują wiele form pomocy dla tych rodzin. Jednakże nie zawsze są one wystarczające.

Wychodząc z założenia, że dla rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny powinno się robić więcej, a poszukiwanie nowych dobrych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny staje się obecnie priorytetem nie tylko dla rządzących, lecz także dla każdego z nas (Biernat, Przeperski, 2015, s. 10) GOPS w Lubiczu realizuje różne programy, których celem jest pomoc dzieciom w sytuacjach, w których ich rodziny przejawiają dysfunkcjonalność w zakresie realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

RODZINA I JEJ FUNKCJA OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZA

Jan Szczepański (1970, s. 70) określa rodzinę jako małą grupę pierwotną złożoną z osób, które łączy stosunek małżeński i rodzicielski oraz silna więź międzyosobnicza. Chodzi o stosunek rodzicielski w szerokim, społeczno-prawnym rozumieniu tego terminu, umacniany z reguły prawem naturalnym, obyczajami i kontekstem kulturowym. Rodzina jest „[...] pierwszym i naturalnym kręgiem środowiskowym, do którego dziecko wchodzi przez sam fakt narodzin. Od momentu narodzin dziecka aż do pełnej dojrzałości rodzina ponosi główną odpowiedzialność za zaspokojenie jego potrzeb i wychowanie” (Kelm, 1974, s. 11). Według pedagogów (Jundziłł, 1983;

Kornas-Biela, 2001) rodzina jest swoistym środowiskiem wychowawczym składającym się z wielu elementów, w którym najważniejszymi są: interakcje zachodzące między poszczególnymi członkami rodziny, co ma ogromny wpływ na formowanie osobowości dzieci i młodzieży. Zasadniczymi mechanizmami procesu wychowawczego w rodzinie są: a) mechanizm naśladownictwa i identyfikacji; b) mechanizm kontroli społecznej; c) mechanizm inspirujący i pobudzający (Kawula, 2004a, s. 57–58). Zdaniem Katarzyny Segiet (1997) rodzina jest ważnym wyznacznikiem szans edukacyjnych dzieci. Stanowi społeczny mikroukład, przekazujący podstawowe wartości społeczne następnej generacji, a w ten sposób warunkuje szkolne osiągnięcia dzieci, podobnie jak ich przeszłe kariery zawodowe (Kawula, 2001, s. 40). „Z wychowawczego punktu widzenia ważny jest układ ról i pozycji dziecka w rodzinie. Rolę każdego dziecka w rodzinie określa to, czego się od niego oczekuje, jakie ma prawa i obowiązki. Na jej kształtowanie się bardzo duży wpływ wywierają rodzice i inni członkowie rodziny” (Kawula, 2004a, s. 14). Jak podkreśla Andrzej W. Janke (2004, s. 108), „proces wychowania w rodzinie to ciąg zmian wychowawczych dokonujących się we współdziałających wychowawczo członkach rodziny [...] stanowiących podmiotowe składniki naturalnych bądź celowo organizowanych sytuacji wychowawczych, połączonych stosunkiem interpersonalnym, a wywołanych dla osiągnięcia bliskich i dalekich celów wychowania, które określają zmiany w psychice, osobowości, poczuciu tożsamości i postępowaniu członków rodziny”.

Środowisko, w którym młody człowiek przebywa, wyraźnie wpływa na kształtowanie stosunku do świata, do innych ludzi i samego siebie. Oddziaływanie środowiska społecznego, w większym lub mniejszym zakresie determinuje aktywność młodzieży. Ponadto, dzięki niemu przekazywane są tradycje i wartości kultury, a także następuje przygotowanie młodego człowieka do aktywnego udziału w życiu społecznym. Najważniejszą i pierwszoplanową rolę wśród środowiska społecznego człowieka zajmuje rodzina. Tam są przekazywane dzieciom reguły i normy postępowania. Zachodzące w rodzinie procesy socjalizacyjne wywierają wpływ na kształtowanie się opinii i postaw, wzorów i tradycji, uznawanych wartości. Prawidłowo funkcjonująca rodzina kształtuje u dzieci właściwe, realne i racjonalne wyobra-

zenia o dążeniu do sukcesów życiowych (Dubis, 2013). Rodzina najczęściej kształtuje stosunek młodych pokoleń do świata, do innych ludzi i siebie (Poręba, 1981). Działalność opiekuńcza rodziny jest podejmowana z dwóch zasadniczych powodów, aby organizować normalne warunki dla wszechstronnego rozwoju dzieci, młodzieży i dorosłych, oraz aby likwidować sytuacje zagrażające ich prawidłowemu rozwojowi czy nawet życiu (Żelazkiewicz, 1974, s. 8). „Wychowawczej roli rodziny nie jest w stanie zastąpić żadne inne środowisko ze względu na typ więzi łączących z rodziną oraz zwyczajowo i społecznie usankcjonowany fakt konieczności jej posiadania (Izdebska, 1993, s. 702).

Rodziny przejawiają różny poziom funkcjonowania wychowawczego. Stanisław Kawula określa rodzinę normalnie funkcjonującą wychowawczo jako: rodzinę w statystycznym sensie – czyli zawierającą jak najwięcej cech typowych, najczęściej występujących w rodzinach zamieszkujących określone środowisko; rodzinę funkcjonującą pod względem wychowawczym w ramach ustalonych kryteriów społecznych, która poprzez swoją działalność stwarza warunki sprzyjające prawidłowemu rozwojowi psychicznemu i fizycznemu dzieci; rodzinę zintegrowaną, czyli taką, w której poszczególne elementy składające się na działalność wychowawczą współdziałają ze sobą. Rodzina taka realizuje swoje podstawowe funkcje bez większych zakłóceń. Inna typologia tego samego autora dzieli rodziny na: wzorowe, jeszcze wydolne wychowawczo, niewydolne wychowawczo i patologiczne:

- rodzina wzorowa – stwarza dzieciom najlepsze warunki wychowawcze, w której poszczególne składniki struktury i funkcjonowania są odpowiednio wysokie, korzystne dla egzystencji i rozwoju wszystkich członków;
- rodzina jeszcze wydolna wychowawczo – warunki wychowawcze bywają w niej niekiedy zachwiane, czasami występują niedomagania i odchylenia we wszystkich elementach działalności wychowawczej, jednakże mimo zakłóceń rodzice próbują poprawić swoją sytuację, mają poczucie odpowiedzialności za wychowanie swoich dzieci, kłopoty i konflikty rodzina pokonuje samodzielnie, bez interwencji z zewnątrz;
- rodzina niewydolna wychowawczo – często występują w niej zaburzenia we współżyciu rodziny, które wiążą się z niepowodzeniami ży-

ciowymi jej poszczególnych członków. Funkcjonowanie wychowawcze rodziny jest nieodpowiednie, występują konflikty ze szkołą, brak planów życiowych, trudne warunki ekonomiczne;

- rodzina patologiczna – członkowie rodziny pozostają w stałej kolizji z prawem i moralnością przejawiające się m.in. kradzieżami, rozbojami, przemocą, alkoholizmem, uchylaniem się od pracy. Prawie wszystkie elementy działalności wychowawczej znacząco odbiegają od przyjętych norm (Kawula, 2004c, s. 181–183).

Rodzina nie jest grupą żyjącą w próżni, mimo iż „stanowi «wewnętrzny świat», jednak w gruncie rzeczy podlega wpływom z zewnątrz, które docierają tam różnorodnymi kanałami i kształtują społeczny i indywidualny system wartości oraz normy zachowania się społecznego poszczególnych członków” (Kawula, 2004b, s. 52).

TRUDNOŚCI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE

Współczesna polska rodzina staje często w obliczu problemów, które najczęściej dotyczą bezrobocia, bezdomności, ubóstwa, patologii społecznych, takich jak przemoc w rodzinie, alkoholizm, narkomania, zachowania destrukcyjne, choroby psychiczne, patologiczne zachowania rodziców, ale również związane są z kryzysem instytucji małżeństwa, bezradnością w sprawach opieki i wychowania dzieci, rozpadem rodziny, brakiem zainteresowania rodziców dzieckiem, specyfiką pracy rodziców czy migracją i związaną z nimi problematyką eurosieroctwa, rozluźnieniem więzi między rodzicami a dziećmi, patologią związaną z nadużywaniem używek itp. (Dubis, 2018, s. 18; Izdebska, 2000, s. 34).

Niepokojącym zjawiskiem obserwowanym w rodzinach współczesnych jest dysfunkcja interpersonalnej komunikacji między jej członkami. Niejednokrotnie rozmowy między rodzicami oraz rodzicami a dzieckiem zastępowane są mass-mediami. Te negatywne sytuacje w środowisku rodzinnym przyczyniają się do unikania kontaktów werbalnych i niewerbalnych między członkami rodziny, osłabiania więzi emocjonalnych, ograniczania sfer uczuciowych w interakcjach osobowych” (Cudak, 2013, s. 10). „Jeśli w codziennym życiu rodzinnym nasilają się negatywne i trudne sytuacje

pozbawione więzi emocjonalnych, wówczas rodzina nie spełnia należycie swych założonych funkcji. Ogranicza ona swe działanie opiekuńczo-wychowawcze i socjalizacyjne. Staje się wówczas rodziną dysfunkcyjną, w której występuje brak lub niedostatek zaspokajania potrzeb biologicznych, uczuciowych i rozwojowych, następuje dezorganizacja środowiska wychowawczego, społecznego, emocjonalnego i strukturalnego” (Cudak, 2011, s. 7–8).

Literatura przedmiotu wskazuje na wiele zagrożeń współczesnej rodziny. Do najczęściej wymienianych można zaliczyć:

- wzrastającą pauperyzację rodzin;
- wyjazdy rodziców za granicę w celach zarobkowych;
- dezintegrację wewnątrzrodzinną socjalizacji;
- osłabienie więzi emocjonalnych w rodzinie;
- wzrost atomizacji społecznej;
- wzrost anonimowości jednostek;
- upadek autorytetów rodzinnych;
- przesunięcia i zmiany w pozycjach i rolach w rodzinie,
- ograniczenie dzietności,
- dezintegrację rodziny i wzrost rozwodów,
- pluralizm w świecie wartości,
- wzrost rodzin problemowych i patologicznych;
- niską kulturę pedagogiczną rodziców (Tyszka, 2004, s. 83–85).

Wymienione problemy implikują trudności wychowawcze. Przyczyn trudności wychowawczych może być wiele. Wśród tych tkwiących w rodzinie najczęściej wymienia się:

- niewłaściwy stosunek do dziecka;
- nie uzgodnione metody postępowania z dzieckiem;
- niewydolność wychowawcza rodziny;
- dysfunkcjonalność rodziny;
- patologia rodziny;
- wadliwa organizacja środowiska rodzinnego (Raczkowska, 1988, s. 35).

Pojęcie trudności wychowawczych jest szeroko rozumiane. Są one definiowane jako wrodzona lub nabyta struktura zachowania jednostki, zwłaszcza

cza dzieci i młodzieży, ukształtowana pod wpływem środowiska społecznego, objawiająca się w zachowaniach odbiegających od przyjętych norm i wzorów zachowań zarówno w sferze psychicznej, jak i społecznej jednostki (Cudak 2004, s. 818). Nieco inne ujęcie tego pojęcia brzmi „trudności wychowawcze to niezgodne z obowiązującymi i utrudniające współżycie formy zachowań u dzieci i młodzieży nie poddające się zwykłym zabiegom wychowawczym, a spowodowane najczęściej niekorzystnymi warunkami życia i niewłaściwym wychowaniem, przy jednoczesnym, prawidłowym rozwoju intelektualnym jednostki” (Dąbrowska, Wojciechowska-Charlak, 2005, s. 156). Konsekwencją trudności wychowawczych jest dziecko „trudne”. Według Mieczysława Łobockiego (2004, s. 182) dziecko „trudne” sprawia innym różnego rodzaju problemy natury wychowawczej, jak również nie radzi sobie z samym sobą i z otoczeniem, do którego nie jest zdolne się przystosować. Rodziny przejawiające trudności wychowawcze oraz ich dzieci wymagają szeroko pojętego wsparcia.

WSPIERANIE RODZINY

Wsparcie społeczne odpowiada na potrzeby, które są konsekwencją negatywnych wydarzeń dotyczących rodziny i ich dzieci. „Wsparcie wieloaspektowe, wieloskładnikowe, prowadzone równoległe przez wiele osób i instytucji częściej dotyczy sytuacji wynikających z zaburzeń, dysfunkcji czy wręcz patologii w rodzinie” (Sędzicki, 2018, s. 59).

Jak wskazuje Maria Gagacka (2011, s. 212–213), wsparcie społeczne ma szczególne znaczenie, może bowiem „gwarantować, że rodziny czy jednostki będą otrzymywać takie formy pomocowe, które pozwolą im pozostać podmiotem własnego losu i przezwyciężać ograniczenia”, „może przywracać ono poczucie sprawstwa, podnosić samoocenę i poprawiać dobrostan”. „Wartościowa pomoc i wsparcie oraz wspomaganie rozwoju drugiego człowieka nie jest jednorazowym aktem, lecz procesem przebiegającym i zachodzącym w różnych fazach ludzkiego życia” (Kawula, 2001, s. 49).

Pojęcie wspierania rodzin (ang. *family support*), mimo że odnosi się do kilku teoretycznych koncepcji, m.in. wsparcia społecznego, kapitału społecznego i wykluczenia społecznego, w literaturze najczęściej definiowane

jest jako rozwój i organizowanie różnorodnych działań (np. programów dla rodziców, grup wsparcia itp.) przez instytucje rządowe i organizacje pozarządowe w środowisku lokalnym (Ciczkowska-Giedziun, 2017, s. 85). Rodziny mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych mogą skorzystać z konsultacji, terapii i mediacji, pomocy prawnej, specjalistycznego poradnictwa edukacji w zakresie życia rodzinnego oraz pomocy finansowej i rzeczowej. Wszelkie działania w ramach systemu pomocy społecznej służące zaspokajaniu potrzeb jednostek i rodzin znajdujących się w trudnej życiowej sytuacji zorientowane są na podopiecznego pracownika socjalnego, który stanowi podmiot wszelkich obszarów i wymiarów jego działalności. „Każda rodzina i środowisko lokalne mają niezbędne siły i możliwości, aby się wspierać i rozwijać. Łączenie tych sił przynosi korzyści obu środowiskom wychowawczym, a także pozwala stawiać czoła istniejącym zagrożeniom i niepokojom. Wspieranie rozumiane jest tu jako proces dwustronny i w efekcie wzajemny, czyli korzystny dla uczestniczących w nim stron. Zmierza też do budowania – zarówno wśród rodzin, jak i społeczności lokalnej – postaw rozumiejących, uczestniczących i zaangażowanych w proces, opartych na podmiotowym traktowaniu wszystkich uczestników działań” (tamże, s. 84). Niektóre rodziny (osoby) kwalifikujące się do korzystania z systemu pomocy społecznej, będące klientami tej instytucji, mimo zaangażowania wielu ludzi i zasobów, nie zawsze uzyskują adekwatną do indywidualnej sytuacji pomoc i wsparcie (Sędzicki, 2018, s. 59). Jak bowiem zauważa Dobroniega Trawkowska (2013/2014, s. 23), wsparcie sprowadzane jest najczęściej do działań „kontraktowo-interwencyjnych zorientowanych na potrzeby instytucji i wymagania instytucjonalno-organizacyjne”. Zdaniem Tomasza Biernata i Jarosława Przeperskiego (2015, s. 10) „skuteczne wspieranie rodziny wymaga zmiany sposobu jej postrzegania [...] dla rozwoju i prawidłowego jej funkcjonowania powinno się robić więcej”. Wiara, że „w rodzinach drzeźnią siły i zdolności adaptacyjne, które odpowiednio pobudzone i ukierunkowane pozwolą im stawiać czoła istniejącym niepokojom i zagrożeniom” oraz „stałe poszukiwanie nowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny” powinno być priorytetem wsparcia społecznego (tamże, s. 17). Poszukiwanie skutecznych rozwiązań problemów klientów pomocy społecznej wymaga wdrażania różnego rodzaju

metod w pracy z nimi i w ich środowisku. Przeważnie metody te należy wykorzystywać równocześnie podczas pracy z klientem. Jerzy Szmagański (1998, s. 46–47) wymienia trzy zasadnicze metody stosowane w pracy socjalnej:

- metoda indywidualnego przypadku;
- metoda pracy grupowej;
- metoda środowiskowa inaczej organizacji społeczności lokalnej. Rozwiązywanie problemów w ramach każdej z wymienionych metod „zwiększa prawdopodobieństwo osiągnięcia zasadniczego celu tej pracy, jakim jest usamodzielnienie ludzi potrzebujących pomocy – jednostek, grup czy całych społeczności” (tamże, s. 56).

PROGRAMY OSŁONOWE REALIZOWANE W GOPS W LUBICZU

Obok realizacji zadań wynikających wprost z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej na rzecz wspierania rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, GOPS w Lubiczu realizował w latach 2018–2019 programy osłonowe (w rozumieniu art. 17 ust. 2 pkt 4) ustawy o pomocy społecznej). Adresatami programów osłonowych w obszarze wspierania rodziny są rodziny z dziećmi, przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze, zarówno rodziny sprawujące bezpośrednią opiekę nad dziećmi, jak i rodziny, z których dzieci zostały już „wyjęte” do systemu pieczy zastępczej. Programy osłonowe były adresowane zarówno dla osób dorosłych: rodziców, dziadków, sąsiadów, jak i dla dzieci i młodzieży. Rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze, borykają się często z innymi nawarstwiającymi się problemami, dysfunkcjami. Rodziny te mają w swojej historii doświadczenie rozpadu rodziny, problemu uzależnienia, zaniku więzi rodzinnych, sąsiedzkich, pobytu w zakładzie karnym, przemocy w rodzinie. Często rodziny te nie mają swojego własnego lokalu mieszkalnego i nader często zmieniają miejsce zamieszkania, doświadczają długotrwałej choroby czy niepełnosprawności. Rodziny te tak obciążone trudnościami w wielu sferach są wykluczone społecznie lub same skazują się na wykluczenie.

Program osłonowy pt. „Chodź, pomaluj mój świat”

Program stanowi odpowiedź Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubiczu na pojawiające się w środowiskach lokalnych coraz głębsze konflikty występujące między sąsiadami – konflikty sąsiedzkie, zamieszkującymi na tym samym osiedlu lub w niewielkich miejscowościach. Długotrwałe spory osób dorosłych powodują, że między zwaśnionymi stronami narasta wzajemna antypatia, a w środowisku dominują negatywne emocje, złość i chęć odwetu. Te zaburzone relacje rodziców powodują zaburzenie relacji dzieci i młodzieży. Coraz trudniej pracownikom socjalnym, asystentom rodziny, nauczycielom i pedagogom współpracuje się ze skłóconymi mieszkańcami. Ponadto dzieci i młodzież coraz więcej czasu spędzają w domu przed komputerem, tabletem lub telefonem komórkowym. Rodzice zaś przejawiają niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze i niewiele czasu spędzają z dziećmi, a także nie mają pomysłu, jak zachęcić swoje dzieci do wyjścia na dwór i spotkania przyjaciół czy sąsiadów w życiu realnym, a nie wirtualnym. Założeniem programu osłonowego „Chodź, pomaluj mój świat” jest organizacja gier i zabaw na świeżym powietrzu dla rodzin, sąsiadów, w ich lokalnym „małym” środowisku. Wspólnie spędzony czas całych rodzin mieszkających w sąsiedztwie kończy się każdorazowo wspólnym grillem, ogniskiem, poczęstunkiem.

W latach 2018–2019 program osłonowy „Chodź, pomaluj mój świat” został zrealizowany w Młyńcu Pierwszym, Grębocinie, Gronowie, Gronówku, Grabowcu. Program realizowany był na terenie szkół podstawowych, w pobliżu bloków mieszkalnych – na łące, w bezpośrednim sąsiedztwie domostw przy lokalach mieszkalnych. Ogółem programem objęto około 160 osób. Były to osoby znane już wcześniej pracownikom ośrodka pomocy społecznej i osoby nieznane służbom pomocowym. Program osłonowy „Chodź, pomaluj mój świat” realizowany był w czasie wakacji szkolnych, w dni wolne od nauki szkolnej, kiedy dzieci nie mają zorganizowanego czasu wolnego, nierzadko się nudzą. Wykorzystano więc możliwość poprawienia wzajemnych relacji rodzinnych i sąsiedzkich w środowiskach lokalnych oraz zagospodarowano czas wolny dzieciom i młodzieży, a także wskazano osobom dorosłym będących rodzicami, w jaki aktywny sposób można spędzać wolny czas razem ze swoimi dziećmi.

Cele, które założono przy realizacji programu osłonowego „Chodź, pomaluj mój świat” były następujące:

- zwiększenie wśród rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem umiejętności społecznych w zakresie: nawiązywania kontaktów rówieśniczych, sąsiedzkich; poprawnej komunikacji i budowania zdrowych relacji międzyludzkich; empatii; roli przestrzegania zasad współpracy oraz rozwiązywania sytuacji problemowych;
- podniesienie poziomu poczucia przynależności do swojego środowiska lokalnego;
- podniesienie poziomu integracji społeczności lokalnej;
- poprawię relacji rodzinnych i sąsiedzkich;
- zwiększenie wiedzy w zakresie modelowania postaw prozdrowotnych, sposobów i roli wspólnie spędzanego czasu w ramach rodziny i grupy sąsiedzkiej.

Program osłonowy pt. „Spotkania z pasją”

Program ten skierowany jest bezpośrednio do dzieci i młodzieży mieszkającej na terenie gminy Lubicz i uczących się w szkołach podstawowych na jej terenie. Realizowany jest od 2016 r., każdego roku w miesiącach jesiennych. Celem „Spotkań z pasją” jest wskazanie dzieciom i młodzieży roli i sensu poszukiwania własnych pasji, hobby. Program ten ma cechy profilaktyki w obszarze przeciwdziałania patologii społecznych. Autorzy programu chcą pokazać, że poszukiwanie pasji, a potem jej rozwijanie, z wykorzystaniem talentu i ciężkiej pracy, może przyczynić się do osiągnięcia szczęścia, satysfakcji i może sprawić, że będziemy osobami rozpoznawalnymi, idolami, że z pasji możemy uczynić sposób na życie. Spotkania każdorazowo były organizowane na terenie szkół, do których ośrodek pomocy społecznej zapraszał ciekawych, sławnych, popularnych szczególnie wśród młodzieży ludzi pasji. W spotkaniach każdego roku bierze udział 400–750 uczniów. Swoją pasję zaprezentowali dotychczas sportowcy (m.in. mistrz świata w kolarstwie, mistrz świata juniorów w żużlu, drużyna rugby, koszykarze, pingpongiści) muzycy (uczestnicy telewizyjnych programów rozrywkowych), tancerze (m.in. uczestnicy programów telewizyjnych tanecznych czy zespoły

taneczne), podróżnicy, disc dżokeje, paraolimpijczycy (reprezentant kadry narodowej w rzucie oszczepem). Uczniowie mogli usłyszeć, w jaki sposób hobby i pasja mogą stać się sensem życia, źródłem dochodu i nieklamanej satysfakcji z robienia tego, co się naprawdę kocha.

W 2019 r. „Spotkania z pasją – edycja 2019”, dzięki środkom uzyskanym z Unii Europejskiej, przybrały szerszą formę. W ramach realizacji projektu utworzono bowiem klub młodzieżowy dysponujący 15 miejscami. Klub funkcjonował w świetlicy środowiskowej w Lubiczu Górnym. Zarówno grupa docelowa, jak i działania realizowane w ramach projektu były ściśle powiązane z Lokalnym Programem Rewitalizacji. Dzieci i młodzież z rodzin z obszaru rewitalizowanego, ale także z rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, rodzin borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi objęto wsparciem poprzez specjalistyczne, indywidualne poradnictwo psychologiczne. Dla uczestników projektu przeprowadzono warsztaty integracyjno-motywacyjne w wymiarze ośmiu godzin. Celem zajęć było wzajemne poznanie się uczestników oraz wspólne stworzenie zasad funkcjonowania w klubie. Warsztaty zostały przeprowadzone metodami aktywnymi z wykorzystaniem elementów zabawy. Jako zachętę do dalszego uczestnictwa w projekcie zorganizowano również wspólne wyjście do kina na film, który wybrali sami uczestnicy klubu młodzieżowego. Przeprowadzono trening umiejętności społecznych w wymiarze 12 godzin, adresowane do wszystkich uczestników projektu. Zorganizowano, w nawiązaniu do pierwowzoru „Spotkań z pasją” dwa spotkania, podczas których osoby prowadzące opowiedziały o swoich pasjach, które z czasem stały się ich sposobem na życie i jednocześnie źródłem utrzymania. W związku z tym przeprowadzono warsztaty z akrobatyki sportowej w studiu fitness w Lubiczu Górnym, zajęcia z tenisa ziemnego na kortach w Lubiczu Dolnym. Uczestnicy klubu młodzieżowego mieli także warsztaty artystyczne zorganizowane w podziale na dwie grupy: malarską dla dzieci młodszych (10 osób) oraz fotograficzną dla młodzieży (5 osób). Warsztaty były prowadzone przez wykwalifikowaną kadrę: plastyka oraz fotografa. W ramach realizacji warsztatów uczestnicy mieli do dyspozycji specjalnie zakupione w tym celu aparaty fotograficzne oraz materiały plastyczne. Podczas warsztatów plastycznych i fotograficznych powstały prace, których wystawę uroczystie otwarto pod-

czas imprezy plenerowej. Wystawa została udostępniona dla mieszkańców na deptaku przy Amfiteatrze w Lubiczu Górnym. Impreza otwierająca wystawę miała charakter uroczysty, młodzi artyści, których prace zawisły w gablotach, otrzymali specjalnie przygotowane na tę okazję dyplomy. Wybrane prace oprawiono w ramki i zawieszono w GOPS. Uroczystość plenerową uświetnił występ teatru „Pomarańczowy Cylinder”. Wystawa prac plastycznych i fotograficznych uczestników klubu młodzieżowego dostępna była dla wszystkich mieszkańców gminy przez miesiąc, a mieszkańcy powiadomieni byli o wystawie poprzez portale społecznościowe i lokalną prasę.

Projekt socjalny „Kolory Lata”

Pracownicy socjalni i asystenci rodziny, którzy są członkami Gminnego Koła Towarzystwa Przyjaciół Dzieci zorganizowali półkolonie letnie dla dzieci pod nazwą „Kolory Lata 2018”, a następnie w kolejnym roku „Kolory lata 2019”. Projekt adresowany był do dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, które nie wyjeżdżają podczas wakacji letnich i często nie mają żadnego pomysłu, jak spędzać wakacje, a rodzice nie inspirują dzieci do poszukiwania pożądanego sposobu spędzania czasu wolnego. Półkolonijne zajęcia przyjęły w nazwie dni z kolorami charakterystycznymi dla pory roku, jaka jest w czasie wakacji – lata. W ramach zajęć półkolonijnych dla dzieci w Grabowcu odbył się „Dzień niebieski”. Uczestnicy półkolonii, a więc dzieci z rodzin, w których rodzice mających trudności z poprawnym wypełnianiem funkcji rodzicielskich gościli patrol Policji z Komendy Miejskiej Policji w Toruniu. Przewodnicy psów zaprezentowali umiejętności czworonożnych funkcjonariuszy oraz uczyli dzieci, jak zachowywać się w kontakcie z obcym lub niebezpiecznym psem. Policjantki z Wydziału Prewencji Komendy Miejskiej Policji przypomniały dzieciom kilka zasad bezpieczeństwa i rozdały odbłaskowe zawieszki. W Gronowie podczas „Dnia Czerwonego” strażacy z Ochotniczej Straży Pożarnej z Grębocina przeprowadzili dla dzieci pokaz pierwszej pomocy, umożliwili zwiedzanie wozu strażackiego, poznanie umundurowania strażaka oraz uczyli, jak sprawnie kierować strumieniem wody w sytuacjach pożaru. „Dzień piernikowy” oznaczał dla uczestników półkolonii wycieczkę do Żywego Muzeum Piernika w Toruniu. Uczestnicy

po poznaniu tajemnego przepisu na ciasto piernikowe, sami wypieklili swoje pierniki. W ramach dobrze wykonanego zadania otrzymali również „glejt” uzyskania tytułu czeladnika piernikarstwa. W ramach projektu zorganizowano także „Dzień tęczy”, odbyła się wówczas wycieczka do Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy. Uczestnicy zwiedzili poszczególne wystawy centrum, dzięki czemu mogli np. poznać świat kosmosu, zasady działania płynącej rzeki, zamknąć się w ogromnej bańce mydlanej, zbudować coś z ogromnych klocków, jak i poznać świat zwierząt polnych. Dzieci uczestniczyły także w warsztacie pt. „W 60 minut dookoła świata”, podczas którego poznawali elementy kultury niektórych krajów i wykonali wybrany element charakterystyczny dla danej społeczności, np. kapelusz chiński, naszyjnik hawajski, pióropuszc indyjski. Podczas „Dnia zielonego”, dzieci zwiedzały Muzeum Artylerii w Toruniu, a w czasie „Dnia pomarańczowego” były na filmowym seansie w Cinema City w Toruniu.

Celami realizacji projektu „Kolory lata” były:

- pokazanie roli i satysfakcji dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych z aktywnego sposobu spędzania czasu wolnego w trakcie wakacji szkolnych;
- integracja rówieśnicza wśród dzieci w środowisku lokalnym;
- podniesienie poziomu wiedzy wśród dzieci z rodzin dysfunkcyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej oraz wiedzy dotyczącej służb ratowniczych;
- rozbudzenie wśród dzieci z rodzin wykluczonych społecznie ciekawości świata i nauki;
- wzrost samooceny uczestników projektu.

Przykłady pozytywnych rezultatów realizowanych projektów

Pracownicy socjalni realizujący przedstawione projekty zaobserwowali wiele ich pozytywnych rezultatów. Ograniczone ramy artykułu nie pozwalają na przedstawienie i opis wszystkich efektów. Warto jednak przedstawić kilka najbardziej znamienych, które jednoznacznie potwierdzają sens realizacji programów osłonowych w środowiskach wykluczonych i rodzinach z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Program osłonowy „Chodź pomaluj

mój świat”, jak wspomniano wcześniej był skierowany przede wszystkim do środowisk, w których występują konflikty rodzinne i sąsiedzkie. Dzieci żyjące w tych rodzinach naśladują negatywne (często bardzo agresywne) zachowania rodziców i sąsiadów i same przejawiają w relacjach koleżeńskich. Agresywne zachowania między dziećmi i młodzieżą przejawiające się używaniem wulgaryzmów, przemocą, były stosowane nie tylko na lokalnym podwórku, lecz także w szkole (z wywiadu z nauczycielami). Po realizacji programu „Chodź pomaluj mój świat”, pracownicy socjalni (na podstawie wywiadów przeprowadzonych wśród uczestników projektu) stwierdzili poprawę relacji sąsiedzkich i rodzinnych; większe zaangażowanie rodziców w organizację aktywnych form spędzania czasu wolnego dla swoich dzieci. Z wywiadów przeprowadzonych z nauczycielami wynika, że poprawiły się również relacje między uczniami w szkole. Zdaniem nauczycieli także rodzice chętniej współpracują z nauczycielami i przejawiają większe zainteresowanie swoimi dziećmi.

pozytywne efekty zaobserwowano również po realizacji programu osłownego „Spotkania z pasją”. Większość dzieci i młodzieży uczestniczących w programie zaczęła poszukiwać swoich pasji i zainteresowań. Wśród ich licznych przykładów warto przytoczyć ten, który szczególnie podkreśla znaczenie realizacji „Spotkań z pasją”. Jedna z uczestniczek programu rozpoczęła naukę tańca i przekonała do swojej pasji rodziców. Nie byłoby w tym nic nadzwyczajnego, gdyby nie fakt, że rodzice wcześniej w ogóle nie interesowali się aktywnością córki. Ostatecznie dziewczyna aktywnie uczestniczy w szkole tańca, za którą płacą rodzice. W grupie dzieci młodszych odnaleziono również pasję do malarstwa. Dzieci były mile zaskoczone, że ich prace miały zorganizowaną wystawę i mogły być podziwiane przez okolicznych mieszkańców. Były dumne z wręczonych im dyplomów. Jak mówi pracownik socjalny GOPS w Lubiczu, „dzięki temu programowi dzieci uwierzyły we własne możliwości, wzrosła ich wiara w siebie”. Dzieci wychowywane w rodzinach dysfunkcyjnych rzadko (lub wcale) nie są motywowane do realizacji swoich pasji, czego konsekwencją jest brak wiary we własne możliwości. Dziewczynka, autorka jednej z prac, była bardzo zdziwiona, że kilka osób pochwaliło jej dzieło. Gdy, jako kolejna osoba powiedziała jej o tym, usłyszała „...naprawdę są ładne? ...[...], podobają się pani?, to dobrze, pewnie zacznę malować”.

Realizacja projektu „Kolory lata” także pozwala dostrzec pozytywne zmiany w postawach młodych mieszkańców naszej gminy. Dzięki spotkaniom ze strażakami z OSP w Grębocinie, młodzież „zaraziła się” pasją pomagania innym mieszkańcom gminy w sytuacji zagrożenia ich mienia i życia. Młodzież dowiedziała się, że każdego roku jest nabór ochotników do OSP, selekcja, a następnie szkolenia budujące warsztat strażaka. W wyniku tych spotkań gotowość przystąpienia do OSP zgłosiło dwóch chłopców i jedna dziewczynka. W czasie oczekiwania na szkolenia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej ci młodzi ludzie podjęli się roli opiekunów osób starszych w ramach wolontariatu. Trudno zatem nie dostrzec wzrostu aktywności społecznej oraz wpływu na kształtowanie się przyszłych postaw obywatelskich.

ZAKOŃCZENIE

W kontekście zachodzących zmian w zakresie funkcjonowania rodziny i pojawiających się problemów w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej, wspieranie rodziny nabiera szczególnego znaczenia. Pojawiają się nowe wyzwania dla opieki społecznej i pracy socjalnej. Wyzwania te wynikają z indywidualnych potrzeb rodzin niewydolnych wychowawczo oraz żyjących w tych rodzinach dzieci. Realizacja wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej działań na rzecz pomocy rodzinie nie zawsze jest wystarczająca. W przypadku rodzin borykających się z różnorodnymi problemami zagrażającymi jej funkcjonowaniu, niezbędne jest podjęcie dodatkowych działań mających na celu wzmocnienie wydolności opiekuńczo-wychowawczej. W tym zakresie ważne są:

- tworzenie i realizacja programów wspierających rodziny i ich dzieci, dostosowanych do konkretnych potrzeb;
- podejmowanie działań ukierunkowanych na poprawę relacji rodzinnych i sąsiedzkich;
- tworzenie i realizacja programów/projektów ukazujących alternatywne formy spędzania czasu wolnego rodziców wraz z dziećmi;
- tworzenie i realizacja programów wspierających rodziny i ich dzieci, w zakresie nawiązywania kontaktów rówieśniczych, sąsiedzkich; po-

prawnej komunikacji i budowania zdrowych relacji międzyludzkich; empatii; roli przestrzegania zasad współpracy oraz rozwiązywania sytuacji problemowych;

- podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia wiedzy w zakresie modelowania postaw prozdrowotnych, sposobów i ról wspólnie spędzanego czasu w ramach rodziny i grupy sąsiedzkiej;
- realizacja projektów mających na celu rozwijanie pasji i zainteresowań wśród dzieci i młodzieży;
- realizacja projektów sprzyjających wzmocnieniu samooceny dzieci i młodzieży.

Przedstawione projekty i podejmowane w ich ramach działania nie rozwiązują zapewne wszystkich problemów dotyczących znacznej części współczesnych rodzin. Należy jednak podkreślić, że cieszą się dużym zainteresowaniem wśród beneficjentów. Jak napisano w *Przykładach pozytywnych rezultatów*, każde działanie na rzecz rodziny ma ogromny sens. Należy podejmować różne formy aktywizacji rodzin po diagnozie ich potrzeb.

BIBLIOGRAFIA

- Biernat, T., Przeperski, J. (2015). *Zintegrowane wsparcie rodziny w środowisku lokalnym: centrum dla rodzin*. Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.
- Cudak, H. (2004). Trudności wychowawcze. W: T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. VI. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Zak.
- Cudak, H. (2011). Dysfunkcje rodziny i jej zagrożenia opiekuńczo-wychowawcze. *Pedagogika Rodziny*, 1(2), 7–14.
- Cudak, H. (2013). Makrospołeczne uwarunkowania modelu życia współczesnej rodziny. *Pedagogika Rodziny*, 3(4), 7–15.
- Ciczkowska-Giedziun, M. (2017). (Nie)odkryte możliwości wspierania rodziny w środowisku lokalnym. *Pedagogika Społeczna*, 1(63), XVI, 83–96.
- Czabański, K. (1981). *Rodziny specjalnej troski*. Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza.
- Dąbrowska, T., Wojciechowska-Charlak, B. (2005). *Między praktyką a teorią wychowania*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Dubis, M. (2013). *Świat wartości i plany życiowe licealistów*. Lublin: Wydawnictwo WSEI.
- Dubis, M. (2018). Wychowanie w rodzinie w obliczu współczesnych zagrożeń. W: E. Grudziwska, M. Mikołajczyk (red.), *Wybrane problemy społeczne. Teraźniejszość – Przyszłość* (s. 12–31). Warszawa: Wydawnictwo APS.

- Gagacka, M. (2011). Rola sieci wsparcia w kreowaniu polityki obywatelskiej w skali lokalnej. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Sociologica*, 38, 203–221.
- Izdebska, H. (1993). Rodzina i jej funkcja wychowawcza. W: W. Pomykało (red.), *Encyklopedia pedagogiczna*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Izdebska, H. (2000). *Dziecko w rodzinie u progu XXI wieku. Niepokoje i nadzieje*. Białystok: Trans Humana.
- Janke, A.W. (2004). Pedagogika rodziny i wychowanie rodzinne. W: S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki* (s. 83–115), Wyd. II uzup. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Jundziłł, I. (1983). *Opieka nad rodziną w miejscu zamieszkania*. Olsztyn–Warszawa: WSiP.
- Kantowicz, E. (2001). *Elementy teorii i praktyki pracy socjalnej*. Olsztyn: Wydawnictwo UW-M.
- Kawula, S. (2001). Czynniki wsparcia w życiu człowieka i jego rodziny. W: J. Żebrowski (red.), *Rodzina polska na przełomie wieków. Przeobrażenia, zagrożenia, patologie*. Gdańsk: Wydawnictwo UG.
- Kawula, S. (2004a). Wstęp. W: S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki* (s. 13–20). Wyd. II uzup. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kawula, S. (2004b). Rodzina jako grupa i instytucja opiekuńczo-wychowawcza. W: S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki* (s. 47–81). Wyd. II uzup. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kawula, S. (2004c). Pedagogiczna typologizacja rodzin. W: S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki* (s. 175–195). Wyd. II uzup. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kelm, A. (1974). *O opiece nad dzieckiem w rodzinie*. Warszawa: WSiP.
- Kornas-Biela, D. (2001). *Rodzina źródło życia i szkoła miłości*. Lublin: KUL.
- Łobocki, M. (2004). *Wybrane problemy wychowawcze nadal aktualne*. Lublin: UMCS.
- Marynowicz-Hetka (1987). *Dziecko w rodzinie problemowej. Pomoc w rozwoju*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych.
- Poręba, P. (1981). *Współzycie pokoleń na bazie rodziny*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Smolińska-Theiss, B. (2006). Rodzina dysfunkcyjna. W: T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. T. V (s. 330–332). Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Raczkowska, J. (1988). *Na tropach rodzicielskich niepowodzeń*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych.
- Sędzicki, M. (2018). Z praktyki wspierania dziecka i rodziny w środowisku lokalnym na przykładzie działania Dziecięcych Sfer Wsparcia „STONOGA”. W: E. Grudzińska, M. Mikołajczyk (red.), *Wybrane problemy społeczne. Terazniejszość – Przyszłość* (s. 58–74). Warszawa: Wydawnictwo APS.

- Szmagałski, J. (1998). Praca socjalna w poszukiwaniu skutecznych metod. W: L. Malinowski, M. Orłowska (red.), *Praca socjalna służbą człowiekowi* (s. 44–56). Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Szczepański, J. (1970). *Podstawowe pojęcia socjologii*. Warszawa: PWN.
- Trawkowska, D. (2013/2014). Czym jest polska praca socjalna z rodziną. *Trzeci Sektor*, numer specjalny, 11–23.
- Tyszka, Z. (2004). *Współczesne rodziny polskie. Ich stan i kierunek przemian*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Wódz, K. (1998). *Praca socjalna w środowisku zamieszkania*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe Śląsk.
- Żelazkiewicz, M. (1974). *Zajęcia pozalekcyjne i opiekuńcza działalność szkoły*. Warszawa: PWN.

FAMILY SUPPORT IN THE FIELD OF EDUCATION AND CARE DIFFICULTIES – CASE OF THE COMMUNITY SOCIAL WELFARE CENTRE IN LUBICZ

ABSTRACT

The family is considered the closest environment for people, a natural habitat of the proper development and education of the child. The family performs a lot of functions, including: care, education, socialization, fulfilling the economic and emotional needs and many other. The proper education and care functions consist in organisation of the free time, teaching self-care, fulfilling psychical and social needs of the family members. Nowadays, many families are experiencing an emotional crisis, intergenerational relationships are disturbed, which in turn leads to educational difficulties. The family not always can perform its functions. Social assistance under the Act on family support and foster care system to support families experiencing care and education difficulties, offers many forms of help for these families. However, they are not always enough. The aim of the article is to present other family-supporting programs implemented by GOPS in Lubicz.

Keywords: family, education and care difficulties, social assistance, programmes